

INTERVIEW Bas Eenhoorn over crisisbeheersing

Burgemeester moet laatste woord hebben

Het moet maar eens voor eens en voor altijd geregeld worden, zegt VVD-coryfee Bas Eenhoorn. De burgemeester en niet het openbaar ministerie moet het laatste woord hebben als er bij een ramp of crisis beslissingen moeten worden genomen. De wet is daar onduidelijk over en dat leidde volgens Eenhoorn in het verleden tot lastige dilemma's.

Annet van Aarsen

Wassenaar ■ Bas Eenhoorn, ten tijde van het Ridderhofdrama in z'n waarnemend burgemeester van Alphen aan den Rijn, is woensdag spreker op een seminar over crisisbeheersing. Hij schreef ook een hoofdstuk in het boek 'Crisisbeheersing, waardevolle lessen vanuit de praktijk' dat die dag wordt gepresenteerd.

Zijn verhaal gaat onder andere over de gebeurtenissen op de dag dat de psychisch gestoorde jonge Alphenaar Tristan van der Vlis schietend door winkelcentrum Ridderhof trok, zes mensen doodde, er zeventien verwondde en vervolgens zichzelf van het leven beroofde. „Veel mensen in het openbaar bestuur menen dat je niet alles tot op de laatste komma hoeft te regelen”, zegt Eenhoorn. „Maar juist in het geval van rampzalige situaties is het heel vervelend als er discussie is over de vraag: 'Wie is nu eigenlijk de baas?'”

Daderkennis

Hij maakte die discussie tijdens het Ridderhofdrama en de nasleep zelf aan den lijve mee. Zijn belang om als hoeder van de openbare orde en veiligheid maatschappelijke onrust te voorkomen na het schietdrama, strookte niet met het belang van een andere hoofdrolspeler in de zogeheten driehoek, hoofdofficier van justitie Kitty Nooy. Zij wilde

bijvoorbeeld geen informatie vrijgeven over de dreigbrief, die gevonden was in de auto van de schutter omdat dat daderkennis was: daarin stond dat er explosieven zouden liggen in andere Alphense winkelcentra. Verder was er onder andere verschil van mening over het vrijgeven van de lichamen van de dodelijke slachtoffers. De burgemeester had moeite met het feit dat die zo lang moesten blijven liggen in de Ridderhof.

„Er was een voortdurende discussie en dat leidde tot twee circuits”, zegt Eenhoorn. „We hadden het gemeentelijk beleidscentrum, waar de burgemeester het opperbevel heeft. En daarnaast was er de driehoek, waar openbaar ministerie, politie en de burgemeester een gelijkwaardige rol spelen, maar waar uiteindelijk de hoofdofficier van justitie op basis van de politiewet kan zeggen 'hier ben ik in charge'. Dan loopt het niet goed.”

Onrust weegt zwaarder

Eenhoorn noemt meer incidenten waarbij er zo'n verschil van inzicht was. Bijvoorbeeld het familiedrama dat zich in de zomer van z'n in Hoofddorp afspeelde, waarbij tijdens een brand in een woning een echtpaar en hun drie kinderen om het leven kwamen.

„De burgemeester wilde de inwoners vertellen dat het om een familiedrama ging. Er was paniek in de wijk, mensen waren bang. De

Hulpverleners op de plek van de schietpartij door de tramschutter in Utrecht.

burgemeester vond het daarom belangrijk om te vertellen dat er geen pyromaan in hun wijk rondliep. Het onderzoek was nog niet afgerond maar het was wel duidelijk dat een familielid het huis in brand had gestoken, dat buurtbewoners geen gevaar liepen op herhaling. Het openbaar ministerie zei: nee, we willen niet dat dat naar buiten komt terwijl het onderzoek nog gaande is. Maar de burgemeester had te maken met onrust in zijn stad. Dat weegt in mijn ogen op dat moment zwaarder.”

Kritisch

Nog een voorbeeld: de tramschutter die op 18 maart 2019 in Utrecht toesloeg. „Ook daar speelde een dilemma”, zegt Eenhoorn. „Besloten werd om de deuren van de scholen te sluiten, de kinderen mochten niet naar huis omdat men bang was dat de dader nog in de stad rondliep, gewapend. Dat is een zeer vergaand bevel, centje die in mijn ogen maar door één persoon kan worden genomen: de burgemeester. Maar in dit geval ontstond er een bijzondere situatie omdat de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding daar de rol van de bevelvoerder had overgenomen. Ik ben een van de weinige

burgemeesters die daar kritisch over is. We moeten de burgemeester in positie houden en dat wordt niet altijd gemakkelijk gedaan.”

Hij was ten tijde van de coronapandemie – ook een crisis – zelf waarnemend burgemeester in Vlaardingen en toen zag hij het opnieuw. „Daar was ook discussie: wie is de eindverantwoordelijke. Het gebeurde een paar keer dat de burgemeester eigenlijk niet meer zijn verantwoordelijkheid kon nemen. Dat vond ik problematisch. Ik had als burgemeester van Vlaardingen een afwijkende mening over het vervolgen van mensen die zich niet hielden aan het samenstellingsverbod, die geen afstand hielden. Ik was daar toleranter in dan anderen, die ruimte moet er zijn. De bevoegdheid mag niet zomaar door een ander worden overgenomen die vervolgens aangeeft: we gaan vervolgen.”

Eenhoorn houdt een warm pleidooi voor duidelijkheid. Hij pleit voor aanpassingen in de politiewet en de wet op de veiligheidsregio's, met verwijzingen naar elkaar, zodat er geen misverstand meer over kan bestaan. „Belangrijk, maar ik heb niet de indruk dat het voldoende op de agenda staat”, zegt hij.

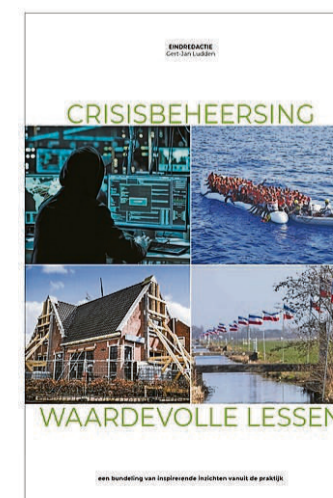
Crisisbeheersing, waardevolle lessen

Als het om crisisbeheersing gaat, zegt expert Gert-Jan Ludden, dan blinken we in Nederland niet uit in leren van ervaringen uit het verleden. „Regelmatig duikelen we weer in dezelfde valkuil. De vuurwerk-ramp in Enschede (2000) is voorafgegaan door de vuurwerkkramp in Culemborg (1961). De coronacrisis (2020) werd voorafgegaan door de Mexicaanse griep (2009) en de huidige economische crisis werd voorafgegaan door de kredietcrisis (2008-2015).”

„Zo zijn er nog andere crisistypen te noemen zoals de steeds weer terugkerende vluchtelingenproblematiek waar we maar

geen grip op kunnen krijgen.”

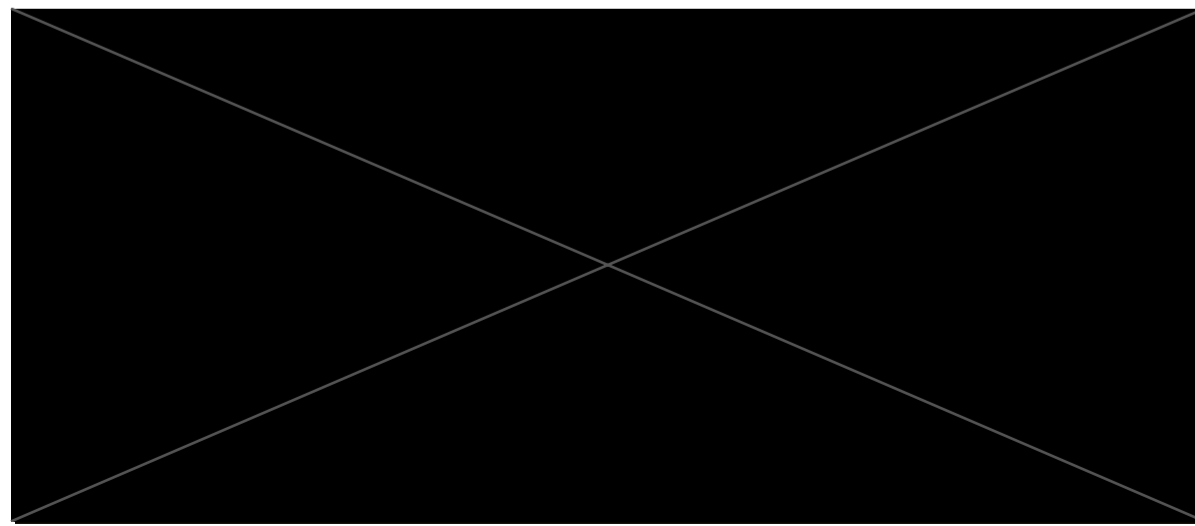
Ludden is de initiatiefnemer van het boek 'Crisisbeheersing, lessen uit de praktijk' dat woensdag tijdens een symposium wordt gepresenteerd. Hij constateert dat er na elke ramp of crisis onderzoeksrapporten en evaluatieverslagen worden geschreven. Maar die zijn in de regel heel abstract en leiden – concludeert hij ook – slechts sporadisch tot verbetermaatregelen. Daarom verzamelde hij in zijn boek ruim veertig ervaringsdeskundigen, die vanuit hun professe de knelpunten op het gebied van crisisbeheersing analyseren en oplossingen aandragen.

„Omdat er wordt gezegd: in de praktijk is het altijd goed gegaan, er komt altijd wel een oplossing. Ja, dat is misschien ook zo. Als ik het pedant mag zeggen: we zijn in het openbaar bestuur wijs genoeg om daar niet een enorme competentiestrijd van te maken op het

moment suprême. Maar er zijn in het recente verleden genoeg voorbeelden waarbij de burgemeester het moeilijk vond om tegen het openbaar ministerie in te gaan. Ik vind het onverstandig om het niet te regelen, we krijgen een keer een moment dat het niet goed gaat.”

”
 Wie is nu
 eigenlijk de
 baas?”

Hoofdofficier van justitie Kitty Nooy, burgemeester Bas Eenhoorn en korpschef Jan Stikvoort tijdens een persconferentie in april 2011 over het Ridderhofdrama. FOTO ANP

FOTO ANP